

Culturele collaboratie en “het terrein der Kunst”

Een document rond de repressie en epuratie van Prosper De Troyer

In *Kunst aan de Orde, Kunst en politiek in België 1918-1945*, de Nederlandse vertaling uit 2003 van een academische studie van Virginie Devillez, werd verhaald hoe in België tijdens de jaren 1930 de beeldende kunst als het ware ‘tot de orde’ geroepen werd.¹ De ineenstorting in 1929 van het internationale financiële systeem had immers ook gevolgen gehad voor de kunstsector; het kunstenbeleid van de overheid wilde dat verhelpen met tentoonstellingen, het aankoopbeleid en een corporatistische beroepsstructuur. Daarbij moest echter voortaan voor de staat gewerkt worden en de artistieke vrijheid van het individu ingeruild worden voor een utilitarisme in dienst van de gemeenschap (waarbij vooral het expressionisme in België op instemming van overheidswege kon rekenen). De kunstpolitiek van de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog kon naadloos aansluiten bij die ‘nieuwe culturele orde’ en onopvallend een verduitsing proberen door te zetten. De kunstenaars die in mindere of meerdere mate daaraan meewerkten, kregen na de oorlog te maken met repressie en epuratie. In *Wt* werd door Paul Huys een (erudiete) bijdrage aan de studie gewijd.² Hij merkte daarin onder meer op dat het zeer waardevolle boek, in weerwil van de ondertitel, vooral over Brussel en ook nog wel wat over Wallonië gaat, en dat daar waar het wel over Vlaanderen handelt, heel wat missers en lacunes te signaleren zijn. Een studie met die reikwijdte en inhoud over de Vlaamse kunstwereld moet, ondanks het feit dat verschillende werken die aspecten van die geschiedenis behandelen, dus nog steeds samengesteld worden.

Een dossier dat zich in het ADVN bevindt in het archief Frans Van der Elst, kan ter zake wellicht een bijdrage leveren: het betreft een omslag met documenten rond repressie en epuratie van de kunstschilder Prosper De Troyer (Destelbergen 26 december 1880 – Duffel 1 juni 1961).³ De Troyer was tijdens de intellectuele scharnierperiode rond 1920 in Vlaanderen, een van de protagonisten van de moderne kunst, de ‘zuivere plastiek’. Hij kwam na een impressionistische en fauvistische

1. V. Devillez, *Kunst aan de orde. Kunst en politiek in België 1918-1945*, Gent, 2003.
2. P. Huys, Kunstbeleid en Nieuwe Orde, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 64, 2005, nr. 2, pp. 107-116.
3. BE ADVN AC164, Archief Frans Van der Elst, D8880, XIV P. 202.

Tekening (56x63 cm) door Prosper De Troyer. Luidens de notitie van Martha Vande Walle op de achterzijde van de kader waarin de tekening zich bevond, werd het stuk door de schilder gemaakt na herlezing van de *Zeesymfonieën* van Cyriel Verschaeve en geschonken aan de auteur in 1934 naar aanleiding van diens zestigste verjaardag.
[ADV N, BE ADV N AC460 - Fonds Cyriel Verschaeve, VKTL3]

fase tot de geometrische abstractie en het kubisme en werd een van de zeer weinige Vlaamse schilders die het dynamische futurisme toepaste van de Italiaan Filippo Tommaso Marinetti, waarmee hij toen in contact stond (*De Naaister* uit die periode is een bekend topwerk in zijn oeuvre).⁴ In 1918 sloot De Troyer zich aan bij de Antwerpse kring *Moderne Kunst*; hij was daarnaast ook goed bevriend met o.a. de schilders Felix De Boeck en Alfred Ost en met de Franstalig-Vlaamse toneelauteur Michiel De Ghelderode. Net als sommige andere modernisten die hij kende, zoals de dichter Paul van Ostaïen, had hij tijdens de Eerste Wereldoorlog ook contacten met het activisme: zo was hij in 1917 een van de medeheroprichters geweest van de kunstkring *Doe Stil Voort*, een culturele organisatie waaraan een groot deel van de toekomstige Vlaamse avant-garde (zoals Jozef Peeters en Victor Servranckx) deelnam en die gesteund werd door de Raad van Vlaanderen.

Rond 1922 brak De Troyer, naar eigen zeggen getroffen door de geboorte van zijn kinderen⁵, met de abstracte kunst, die hij te ver verwijderd achtte van de mens. Voortaan schilderde hij enkel nog figuratieve, expressionistische werken in een monumentale stijl, geleid door de inspiratie en gebaseerd op gevoelens, met vooral moeder en kind en landschappen als themata (en daarnaast ook portretten, bijvoorbeeld van Cyriel Verschaeve). Hij liep daarmee vooruit op de algemene artistieke '*retour à l'ordre*', die vanaf 1930 in België (en de rest van Europa) weg van het abstracte en het surrealistische voerde. Het Vlaamse expressionisme van een Constant Permeke, Gust De Smet en Frits Van den Berghe (de zogenaamde Latemse school, waarvan De Troyer overigens apart stond) werd in de kunstkritiek daarbij geduid als de autochtone en 'organisch gegroeide' variant van het modernisme, een uiting van het '*genie du nord*'. In de Vlaamsgezinde kunstkritiek werd dat langzamerhand bestempeld als volksverbonden en antimodernistisch. Vooral tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het expressionisme nationalistisch geduid: De Troyer bleek daarbij (meer dan bijvoorbeeld Permeke) te beantwoorden aan de nationaal-socialistische verwachtingen rond het expressionisme; samen met Albert Servaes werd hij beschouwd als de nestor van de nieuwe generatie Vlaamse kunstenaars, en zijn werken als weerspiegeling van de Vlaamse identiteit. De Troyer die tijdens het interbellum door het Bestuur der Schone Kunsten "*weinig vriendelijk*"⁶ bejegend was geworden, nam in december 1940 deel aan een door de DeVlag en de Propaganda-Abteilung georganiseerde 'vriendschapsreis' van zestien kunstenaars (waaronder acht schilders) naar Duitsland. In 1941 exposeerde hij op een door de

4. Sommigen trekken echter in twijfel dat De Troyer ter zake op dezelfde hoogte mag geplaatst worden als de enige Vlaamse kunstenaar die zich volledig op het futurisme toelegde, de Antwerpenaar Jules Schmalzigaug: Ph. Mertens, *Jules Schmalzigaug, 1882-1917*, Brussel, 1984, p. 158.

5. Uit een tweede huwelijk, in 1920 met Germaine De Wilde. Zijn eerste vrouw, met wie hij in 1907 was gehuwd, overleed in 1918.

6. V. Devillez, *Kunst aan de orde [...]*, p. 226

DeVlag georganiseerde tentoonstelling in Berlijn over de *Flämische Kunst der Gegenwart*. De Troyer, die lid was van het vnv, werd ook algemeen leider van de Mechelse Gilde van de Federatie van Vlaamsche Kunstenaars (of Vlaamsche Kunstenaarsgilde) (1940-1944), die de Vlaamse kunst wilde promoten en de belangen van de Vlaamse kunstenaars verdedigen. Hij kon tijdens de oorlog solotentoonstellingen houden en er verschenen monografieën over hem⁷; ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag in 1941, werden feesten georganiseerd waarbij ook de collaborerende politieke elite aanwezig was.

De Troyer kwam door dat alles na de oorlog in moeilijkheden. Op 17 september 1945 werd hij in Duitsland aangehouden en hij kwam op 17 november 1945 terecht in het interneringscentrum van Beverlo. Op 16 augustus 1946 verscheen hij voor de krijgsraad in Mechelen; het vonnis volgde op 4 februari 1947: voor het 'wetens de politiek en de oogmerken van de Duitse bezetter te hebben gediend, in casu de culturele beweging door deze ingericht', werd De Troyer veroordeeld tot achttien maanden hechtenis (en 10 000 frank schadevergoeding). Doordat hij een nagenoeg even lange periode reeds in voorarrest had gezeten, kwam De Troyer reeds vrij op 15 maart 1947. Daarmee was echter de kous nog niet af: er volgden tot 1950 nog verschillende processen in beroep (aangetekend door de overheid) en in het kader van de epuratie. Vanaf het beroep voor het krijgshof in 1947 werd De Troyer verdedigd door Frans Van der Elst (Neder-over-Heembeek 13 maart 1920 – 29 augustus 1997): deze advocaat bij de balie van Brussel pleitte in talrijke repressieprocessen, onder meer in dat van Hendrik Elias. Van der Elst speelde later een belangrijke rol in het politieke Vlaams-nationalisme, onder meer als voorzitter van de Volksunie. Zijn archief werd in 1996 overgedragen aan het ADVN: het bevat onder andere de dossiers uit zijn advocatenpraktijk, waaronder dat betreffende Prosper De Troyer. Daarin bevinden zich onder meer een tekst, waarin de beklagde zich verdedigt en een pleitnota in het handschrift van Van der Elst.

Het is dat laatste stuk dat we hier publiceren. De pleitnota raakt immers niet alleen de algemene problematiek rond de verhouding tussen politiek en kunst (in dit geval, van actieve medewerking over zich laten inpakken tot gedwongen worden en weerstand bieden, en alle nuances daartussen of, zoals in de pleitnota wordt gesteld, of men het *"terrein der Kunst"* al dan niet heeft verlaten) en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de kunstenaar. De inhoud kan tevens bijdragen tot *"het onderzoek naar de rechtspraak en strafuitvoering tijdens de naoorlogse zuiveringen [dat] nog een heel eind heeft te gaan. Er zijn nog veel blinde vlekken die maar kunnen worden ingevuld met een vergelijkend kwalitatief onderzoek op basis van*

7. A. De Poortere, *Prosper De Troyer*, Diest, 1941; F. Mertens, *Prosper De Troyer*, Antwerpen, 1943.

strafdossiers en andere procedurestukken" (Bruno De Wever)⁸: Het dossier kan een aanzet vormen om de casus Prosper De Troyer als uitgangspunt te nemen voor een studie van de repressie en epuratie van de beeldende kunstenaars in Vlaanderen. Of om de beeldvorming rond de culturele collaboratie en de positie in Vlaanderen van de 'verbrande' kunstenaars na de repressie te onderzoeken: zo kende De Troyer reeds in 1947 een tentoonstelling in de Stedelijke Feestzaal van Mechelen, werd in een interne nota aan de minister van Onderwijs in (waarschijnlijk) 1955 gesteld dat de kunstenaar gerehabiliteerd leek door de publieke opinie (want er kwam geen kritiek op een retrospectieve van zijn werk in Antwerpen dat jaar)⁹ en er werd door de algemene pers en in de publicaties rond de schilder, zelden of nooit iets over zijn collaboratie- of repressie-episode vermeld.¹⁰ Ten slotte kan deze bronnenpublicatie misschien de aanzet vormen om tot een 'definitieve' biografie te komen van Prosper De Troyer, de schilder die zich onafhankelijk opstelde maar wiens levensloop niettemin beïnvloed werd door de wederwaardigheden van de Vlaamse beweging.¹¹

8. *Wetenschappelijk tijdingen*, jg. 66, 2007, nr. 1, p. 77.

9. Archief voor Hedendaagse Kunst in België (AHKB), ordner "De Troyer Correspondance", nr. 5.516/I: Nota van O. Van Mulders, s.d.

10. Althans, zo leert een vluchtige doorname van de aanzienlijke collectie ter zake van het AHKB, die loopt van de de Eerste Wereldoorlog tot de jaren 1990. Zie voor een algemeen overzicht ter zake o.a. M. Beyen, *Zwart wordt van langs om meer de Vlaamsgezinde massa*. *De Vlaamse beeldvorming over bezetting en repressie, 1945-2000*, in: J. Gotovitch & Ch. Kesteloot, *Het gewicht van het oorlogsverleden*, Gent, 2003, pp. 105-119; H. Van Goethem, De historicus tussen hamer en aambeel. Het collectieve geheugen in België anno 2001, t.a.v. collaboratie, Nieuwe Orde en jodenvervolgving in 1940-1944, in: *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, nr. 9, 2001, pp. 237-253. Voor de culturele collaboratie, cf. o.a. L. Laureyssens, *Cultuurleven en cultuurbeleid tijdens het Duitse bezettingsregime: Een verkennend en vergelijkend onderzoek van de Antwerpse casus*, 3 dln., Gent, 1983; J. Lust, *Beeldende kunsten tijdens de Tweede Wereldoorlog in Vlaanderen. Een onderzoek naar de houding van de beeldende kunstenaars en de kunstrecensenten*, 2 dln., Gent, 1985; zie ook: H. Todts, *Beeldende kunsten*, in: R. De Schryver e.a. (red.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, dl. 1, pp. 413-422 (m.b. *Vlaams-nationalisme en modernisme*, pp. 418-422) en D. De Geest, E. Vanfraussen, M. Beyen e.a., *Collaboratie of cultuur? Een Vlaams tijdschrift in bezettingstijd (1941-1944)*, Antwerpen, 1997 (m.b. pp. 234-237). Zie voor een algemene stand van zaken: Br. De Wever, *De collaboratie in Vlaanderen*, in: J. Gotovitch & Ch. Kesteloot, *Het gewicht van het oorlogsverleden*, Gent, 2003, pp. 39-49.

11. Er ontbreekt, ondanks de talrijke publicaties rond Prosper De Troyer, nog steeds een studie die de kunstenaar in zijn tijd situeert. Ondertussen is er onder meer: *Prosper De Troyer*, in: J. Florquin, *Ten huize van...Gesprekken met Vlaamse Kunstenaars*, Leuven, s.d., pp. 171-184 (neerslag van de televisieuitzending d.d. 12 augustus 1958); D. Peeters, *Prosper De Troyer*, Antwerpen, 1959 (met uitvoerige bibliografie en lijst van tentoonstellingen); M. Duchateau, *Prosper De Troyer*, Tielt, 1980 (gebaseerd op het levensverhaal dat Edmond Grégoire, een goede vriend van De Troyer, op het einde van de jaren 1950 uit de mond van de schilder had opgetekend); *Retrospectieve tentoonstelling Prosper De Troyer 1880-1980*, Mechelen, 1980 (catalogus bij één van de talrijke tentoonstellingen die aan de schilder gewijd werden); *Avant-garde in België, 1917-1929*, Brussel, 1992, (over de scharnierperiode rond 1920, met passim gegevens betreffende De Troyer).

Pleitnota voor De Troyer

- Voor u verschijnt een man van 67 jaar, een groot kunstenaar, wiens leven uitsluitend en alleen in dienst stond, gewijd was aan de Kunst.

Ben man, laat het me onmiddellijk zeggen, die nooit aan politiek gedaan heeft en er geen de minste belangstelling voor koesterde.

Deze man is veeleken voor den Krijgsmaad en werd veroordeeld. Hij legde zich neer bij deze veroordeling. Toch moet hij thans in beroep voor uw Hof verschijnen -- in hoofdszaak omdat de Staat - burgerlijke partij niet terreden was over het geveld vonnis...

Ik heb met aandacht en belangstelling dit dossier doorkeren... ik was nieuwsgierig, ik beken het, te vernemen wat kunstschilder De Troyer tijdens de besetting gedaan had... of die man, op zijn leeftijd, zich nog begaven had op het pad der politiek en der propageanda voor den vyand...

Ik heb alles gelezen... en ben gekomen tot de uiteenzetting der zaak zoals die voor den Krijgsmaad werd gegeven (X)

Ik heb dan nagedacht... en ik beken u rechtuit dat naar mijn meening De Troyer ook tijdens de besetting het terrein der Kunst niet verlaten heeft.

Ik zeg niet dat De Troyer anglofiel was: hij had een uitgeproknen sympathie voor Duitsland en zelfs voor het nationaal-socialisme, voor zover hem dit bekend was, - maar u zijt geen geestelijke inquisiteurs... u moet oordelen over dadem die vallen onder toepassing der strafwetten, niet over sympathieën en opinies.

Ik zeg ook niet dat De Troyer geen onvoorzichtigheden begaan heeft: men heeft van zijn naam en zijn faam misbruik gemaakt... doch hij zag slechts de Kunst.

Wanneer we het dossier overlopen dan stellen we vast dat er een aantal belangrijke feiten ten zijner laste gevonden werden.

Hij heeft het manifest van 14 Aug. 1940 geteekend: honderden hebben het geteekend... ik ken er die nochtan na de berijding hoge onderscheidingen ontvingen... terre van strafbaar te zijn is dit feit zelf niet van aard om enige sanctie te wettigen.

Hij is geabonneerd geweest op die en die bladen... dat is niet strafbaar...

Hij is gewoon lid geweest van het V. N. V., heeft echter nooit politieke vergaderingen of optochten bijgewoond: feit dat alleen aanleiding kan zijn tot het plaatsen van zijn naam op de lijst der onwaardige burgers.

Hij is lid geweest van de Stedelijke Kultuurdienst en van de Kunstenaarsgilde: (→ Hallebrand 1938)
het is zeer goed mogelijk dat bij de politiekers die deze organismen stunden of oprichtten politieke bijdragen voorhanden waren... doch wat laat toe te beweren dat de insichten van De Troyer andere waren dan de Kunst en de kunstenaars te dienen en te bevorderen? Wie zal durven beweren dat zijn insicht was daar door den vyand te dienen? en

"Pleitnota voor De Troyer"

Voor U verschijnt een man van 67 jaar, een groot kunstenaar, wiens leven uitsluitend en alleen in dienst stond, gewijd was aan de Kunst.

Een man, laat het me onmiddellijk zeggen, die nooit aan politiek gedaan heeft en er geen de minste belangstelling voor koesterde.

Deze man is verschenen voor den Krijgsraad en werd veroordeeld.¹² Hij legde zich neer bij deze veroordeling. Toch moet hij thans in beroep voor uw Hof verschijnen – in hoofdzaak omdat de Staat – burgerlijke partij niet tevreden was over het geveld vonnis...

Ik heb met aandacht en belangstelling dit dossier doorlezen... ik was nieuwsgierig, ik beken het, te vernemen wat kunstschilder De Troyer tijdens de bezetting gedaan had... of die man, op zijn leeftijd, zich nog begeven had op het pad der politiek en der propaganda voor den vijand...

Ik heb alles gelezen... en ben gekomen tot de uiteenzetting der zaak zoals die voor den Krijgsraad werd gegeven (x)

Ik heb dan nagedacht... en ik beken U rechtuit dat naar mijn mening De Troyer ook tijdens de bezetting het terrein der Kunst niet verlaten heeft.

Ik zeg niet dat De Troyer anglofiel was: hij had een uitgesproken sympathie voor Duitsland en zelfs voor het nationaal-socialisme, voor zover hem dit <-b>

<g>>b>ekend was, - maar U zijt geen geestelijke inkwisiteurs... U moet oordelen over daden, die vallen onder toepassing der strafwetten, niet over sympathiën en opinies.

Ik zeg ook niet dat De Troyer geen onvoorzichtigheden begaan heeft: men heeft van zijn naam en zijn faam misbruik gemaakt... doch hij zag slechts de Kunst.

Wanneer we het dossier overlopen dan stellen we vast dat er een aantal kleine feiten ten zijnen laste gevonden werden.

Hij heeft het manifest van 11 aug. 1940 geteekend¹³: honderden hebben het geteekend... ik ken er die nochtans na de bevrijding hoge onderscheidingen ontvingen... Verre van strafbaar te zijn is dit feit zelfs niet van aard om enige sanctie te wettigen.

Hij is geabonneerd geweest op die en die bladen... Dat is niet strafbaar.

Hij is gewoon lid geweest van het V.N.V., heeft echter nooit politieke vergaderingen of optochten bijgewoond: feit dat alleen aanleiding kan zijn tot het plaatsen van zijn naam op de lijst der onwaardige burgers.

Hij is lid geweest van de Stedelijke Kultuurdienst en van de Kunstenaarsgilde.¹⁴ het is zeer goed mogelijk dat bij de politiciers die deze organismen steunden of oprichtten politieke bijbedoelingen voorhanden waren... doch wat laat toe te beweren dat de inzichten van De Troyer andere waren dan de Kunst en de kunstenaars te dienen en te bevorderen? Wie zal durven beweren dat zijn inzicht was daardoor den vijand te dienen? <-en>

12. Hier, schuin naar boven, in potlood de toevoeging in een ander handschrift: "tot 18 maanden".

13. Een oproep van bekende Vlamingen om aan te sluiten bij het VNV, bij de start van de verruimingsoperatie van de partij: cf. hierover Br. De Wever, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Tielt-Gent, 1994, pp. 364 e.v.

14. Hier, schuin naar boven, in potlood de toevoeging, in een ander handschrift: "Hullebroeck 1938".

De Troyer heeft ook deelgenomen aan de Kulturdagen te Mechelen.
De inrichters der Kulturdagen hebben hem gehouden als kunstenaar, men heeft
een tentoonstelling van zijn werken ingericht...

Hij heeft daar in toegeterend, heeft zich laten huldigen, is aanwezig geweest op de
opening der tentoonstelling, op de Kulturdagen...

Welke waren de inrichters, de bedelingen der inrichters?

Welke waren ... van De Troyer?

Laten we dit onderscheid a. u. b. niet uit het oog verliezen.

Heeft De Troyer door zijn aanwezigheid enige luister bijgezet aan deze plechtigheden?

Dit is een kwestie van appreciatie ... doch geen maatstaf ter beoordeling van zijn
misdadig opzet!

Het zelfde zou ik u moeten zeggen naar aanleiding van zijn deelname aan een paar
reizen naar Duitsland en het vooral deelnemen aan tentoonstellingen ingericht
door de Dolkag.

Wij zien in die reizen, in die tentoonstellingen politiek en propaganda. Wij weten
dat de inrichters het aldus bedoeld hebben.

Maar zijn we zeker dat De Troyer in deze reizen en tentoonstellingen iets anders
gezien heeft als kunstmanifestatie's?

Kunstenaars zijn geen politiekers!

U kunt De Troyer niet straffen omdat men zijn goede trouw verschaft heeft,
omdat men van zijn naam en zijn kunst misbruik gemaakt heeft - U moet
hem vordelen en straffen wegens zijn eigen daden, rekening houdend met zijn
inzichten.

U zult zeggen dat hij allerszins moest weten dat hij niet naar Duitsland moest
reizen tijdens den oorlog, dat hij kon voorzien dat er foto's zouden genomen worden,
dat met deze foto's propaganda zou gemaakt worden...

Dat is juist. Maar daarvoor en voor de aanstoot die hij door zijn houding kan
gegeven hebben is hij toch voldoende gestraft!

Men mag niet zeggen dat hij actieve propaganda gevoerd heeft.

Er is trouwen niemand die het zegt.

Al zijn gebaren (stuk 4b) getuigen dat hij, alhoewel Duitsgezind, nooit propaganda
ten voordele van den vijand gevoerd heeft.

Al zijn leerhigen der Academie springen voor hem in de oren: spontaan, met
het gevoel van dankbaarheid en vereering voor den Meester!

Nooit politiek, nooit propaganda.

De Troyer heeft ook deelgenomen aan de Kultuurdagen te Mechelen.
De inrichters der Kultuurdagen hebben hem gehuldigd als kunstenaar, men heeft een tentoonstelling van zijn werken ingericht...
Hij heeft daarin toegestemd, heeft zich laten huldigen, is aanwezig geweest op de opening der tentoonstelling, op de kultuurdagen...
Welke waren de inzichten, de bedoelingen der inrichters?
Welke waren.....van De Troyer?
Laten we dit onderscheid a.u.b. niet uit het oog verliezen.
Heeft De Troyer door zijn aanwezigheid enige luister bijgezet aan deze plechtigheden? Dit is een kwestie van appreciatie... doch geen maatstaf te beoordeling van zijn misdadig opzet!
Hetzelfde zou ik U moeten zeggen naar aanleiding van zijn deelname aan een paar reizen naar Duitsland en het <-inrich> deelnemen aan tentoonstellingen ingericht door de DeVlag.
Wij zien in die reizen, in die tentoonstellingen politiek en propaganda. Wij weten dat de inrichters het aldus bedoeld hebben.
Maar zijn we zeker dat De Troyer in deze reizen en tentoonstellingen iets anders gezien <-hebben> heeft als kunstmanifestatie's?
Kunstenaars zijn geen politiciers!
U kunt De Troyer niet straffen omdat men zijn goede trouw verschalkt heeft, omdat men van zijn naam en zijn kunst misbruik gemaakt heeft – U moet hem oordelen en straffen wegens zijn eigen daden, rekening houdend met zijn inzichten.
U zult zeggen dat hij alleszins moest weten dat hij niet naar Duitsland moest reizen tijdens den oorlog, dat hij kon voorzien dat er foto's zouden genomen worden, dat met deze foto's propaganda zou gemaakt worden...
Dat is juist. Maar daarvoor en voor de aanstoot die hij door zijn houding kan gegeven hebben is hij toch voldoende gestraft!
Men mag niet zeggen dat hij actieve propaganda gevoerd heeft.
Er is trouwens niemand die het zegt.
Al zijn geburen (stuk 46)¹⁵ getuigen dat hij, alhoewel Duitsgezind, nooit propaganda ten voordele van den vijand gevoerd heeft.
Al zijn leerlingen der academie springen voor hem in de bres: spontaan, met het gevoel van dankbaarheid en verering voor den meester!
Nooit politiek, nooit propaganda.

Hij was verdraagsaam - ook voor de leden van den Weerstand ..

Het is het ogenblik om ook tegenover hem verdraagsaam te zijn.

Te tonen dat de rechtsbedeling in een democratisch land human is en de kunstenaar eerbiedigt.

Geen gestelijke inkwistitie - alleen bestraffing van schuldige gedragingen.

De Staat eist schadevergoeding.

Het is het feit dat De Troyer zich niet versigt heeft - verre van daar.

Het is een feit dat hij geen politieke rol gespeeld heeft en den Staat, zoals de eerste rechter zegt, geen materiele schade berokkend heeft.

Dat hij als kunstenaar zijn naam en zijn faam heeft laten gebruiken en aldus aanspraak gegeven heeft aan zijn medeburgers - kan alleen een morele schade daarstellen.

Het zou onwaardig zijn een kunstenaar, die steeds zijn kunst gesteld heeft boven geldsucht, te veroordelen tot een schadevergoeding die hij niet kan betalen en die hem in zijn ouden dag tot den bedelhof zou veroordelen.

De Staat tegenover een specifiek geval van een opinie-delikt - met enkele uitingen deser opinie - die strafbaar zijn gezien de persoon van den betitelde, en de propaganda die er door derden rond gemaakt werd.

Hij was verdraagzaam – ook voor de leden van den weerstand.
Het is het ogenblik om ook tegenover hem verdraagzaam te zijn.
Te tonen dat de rechtsbedeling in een democratisch land humaan is en de kunstenaar eerbiedigt.
Geen geestelijke inkquisitie – alleen bestraffing van schuldige gedragingen;

De Staat eist schadevergoeding.
Het is <het>>een> feit dat De Troyer zich niet verrijkt heeft – verre van daar.
Het is een feit dat hij geen politieke rol gespeeld heeft en den staat, zoals de eerste rechter zegt, geen materiële schade berokkend heeft.
Dat hij als kunstenaar zijn naam en faam heeft laten gebruiken en aldus aanstoot gegeven heeft aan zijn medeburgers – kan alleen een moreele schade daarstellen.
Het zou onwaardig zijn een kunstenaar, die steeds zijn kunst gesteld heeft boven geldzucht, te veroordelen tot een schadevergoeding die hij niet kan betalen en die hem in zijn ouden dag tot den bedelstaf zou veroordelen.
Er staat tegenover een specifiek geval van een opinie-delikt – met enkele uitingen dezer opinie – die strafbaar zijn gezien de persoon van <-De T> betichte, en de propaganda die er door derden rond gemaakt werd."

Luc Boeva (° 1956) is archivaris bij het ADVN en redactielid van *Wetenschappelijke tijdingen*. Hij publiceerde over o.m. sociale aspecten van de Vlaamse beweging en theorievorming rond nationalisme.

ABSTRACT

Boeva (Luc), Culturele collaboratie en "het terrein der Kunst". Een document rond de repressie en epuratie van Prosper De Troyer, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, LXVI, 2007, nr. 2, pp. 163-173

Luc Boeva, Cultural collaboration and the "Art sector". A document dealing with the repression and purgation of Prosper De Troyer

The painter Prosper De Troyer (1880-1961) belonged to the Flemish potential avant-garde, which operated in the margins of activism. During the nineteen twenties he evolved in a figurative, expressionistic sense, and he tended to increasingly use an evocative language which could refer to the *Identitätsnachweis* of the Flemish nation. At any rate, that image agreed with the taste (and the objectives) of the New Order; De Troyer ultimately followed the path of cultural collaboration and after the Second World War he experienced repression and purgation. In this source publication Luc Boeva presents the memoranda of oral pleadings of De Troyer's solicitor, Frans Van der Elst, in which he focuses on the relationship between art and politics. For that reason the text constitutes a source for comparative qualitative research of cultural collaboration and/or the repression.
